

Časopis s podobami za slovensko mladino.

S prilogo: „Angeljček“

Štev. 10.

V Ljubljani, 1. oktobra 1896.

Leto XXVI.

Vizija.

V oltár upiral sem oči,
Kjer stala je podoba Njé,
H kateri vzdih nam mnog hití,
Ko tare zemsko nas gorjé.

Zamaknen sem v obraz Ji zrl —
Vršil se mašni je obred —
In glej, čim bolj za Njo sem mrl,
Tem dalje segal je pogled.

Nebá oblók, nadzemski svet
Za hip se zdel mi je odprt,
Pred sabo gledal sem zavzet
Kot v snú nebeški raj odstrt.

Tu videl sem v bliščobi Njó,
Ki spremlja jo krilatcev zbor —
Marijo, mater preljubó,
Razkril mi nebni je zastór.

Že sklenil sem roké udán,
Da k Nji povzdignil bi duhá,
Kar vzdrami zvonček me drobán,
Ki v cerkvi glasno zažvenkljá ...

Pogled mi dolgo še hitél
H kraljici nebni je višin,
A jaz v molitvi sem vskipel,
Ki vir krščanskih je vrlin.

Razlil sladák se mi tedaj
V srcé je mir kot prej nikdár,
In v duhu mnogokrat še zdaj
Zrém kot tedaj nebeški žar.

Ciril Vuga.

Šepec.

(Povest. — Spisal Ivan Rekar.)

IX.

Sladki sinek, dete bolno,
Vbogo dete, tuge polno,
Čuješ li, poznaš moj glas?

Jeriša.

ako žalostnega božičnega dne Klančevi še niso praznovali kakor letos. Vse je bilo takorekoč narobe. Oče Klanec je klaverno hodil okrog in grizel cev svoje pipice; da mu je ugasnila, tega niti opazil ni. — Mati je tarnala in sosedi Zamjenki tožila svoje gorjé.

»O Bog nebeški, kaj človeka vse ne doleti! Tako dober je bil moj Drejko, blago zlato srce, in ravno njemu se je moralo pripetiti tolikšno zlo. In ne vé se še natančno, kako da se je obstrelil, težko če ni tu kaj zlobnega, nakanjenega vmes.«

»Potrpi, potrpi, ljuba moja soseda. Bog tepe le onega, kogar ljubi. Vse pa tudi ni še izgubljeno, deček ni nevarno ranjen, lahko še okreva.«

»Bog mi je sinka dal, Bog mi ga bo vzal, to je res, a meni se le smili dete, da mora toliko trpeti.«

»Kaj pravi pa zdravnik?« poizveduje soseda Zamjenka.

»Kaj bi rekel, saj veš, tolaži, da ne bo nič hudega, ali kaj, ko vročica še ni pojenjala. Odkar so ga preoblekli, se nič več ne zavé, nobenega več ne pozná, meša se mu.«

»Pa kaj je vendar rekel, ko je prišel k zavesti?«

»Samo to besedico je iztisnil iz ust: nesreča. Potem smo ga preoblekli v suho perilo, spravili v posteljo in poslali po zdravnika. Ta ga preišče, vzame kroglo ven in vredí potrebno. Zdravnik mu je prepovedal govoriti, zato ne moremo nič zvedeti, se je li sam obstrelil, ali je še kdo drugi pri tem.«

»To so res križi z otroci. In kak lep dečko je bil ta tvoj Drejko, veselje cele soseščine. Je li rana zelo nevarna?«

»Kaj jaz vem, zdravnik pravi, da je prav malenkostna, da se je fant le bolj prestrašil in vsled zgubljene krvi oslabel ter na mrazu obležal. Zaradi rane same, pravi, bi lahko že danes vstal, ali dečko se je premrazil, in kaj vem kaj še vse.«

»O, da bi se le na bolje obrnilo. Obljubila sem ga že na dve božji poti, ako ozdravi.«

»Hudo je, hudo še meni«, ustavi jo soseda brišoč si s predpasnikom objokane oči.

Gori v sobi je pa tačas ležal na mehki postelji bolnik mladi Andrejko, Klančev sin.

Solnce je pošiljalo svoje žarke skozi okno v gorko zakurjeno izbo. Žarki so veselo trepetali na gladkih tleh, ne menéč se, da se uprav ta čas bori mlado življenje s kruto belo ženo, ki hoče utrgati nežno cvetko z zemeljske njive in jo presaditi v vrt večnosti.

Pri peči je dremal dedek, spanec ga je posilil. Celo noč je skoro čul pri bolnem vnuku, ni se dal odgnati od njega, torej privoščimo mu to sladko spanje.

Bolnik je težko sopal in obračal svoje osteklele oči po izbi, kakor bi iskal nekoga.

»Kje je on, kje je? Glejte ga, ustreliti me hoče, že méri, proč proč — —« tako govori Drejko, in hoče planiti, bežati iz postelje.

»Ne, ne, ljubi moj«, tolaži ga teta, ki se je nalašč pripeljala h Klančevim, da bi stregla bolnemu vnuku in tako vsaj malo olajšala materi nepopisno gorjé, »saj ni nikogar tu razun mene in dedka.« — »Kaj mene nimaš rad?«

»Mihec, Mihec, zakaj mériš name? Hočeš mi vzeti življenje? Prizanesi, saj te ljubim, saj ti ne bom več nagajal. Vidiš ta kamen — streljaj — jedna, dve —. Tako me nekaj peče! Zakaj bežiš, padel sem, oh kri — kri — mraz, mraz in sneg — — —.«

»O sveti Andrej, njegov patron, usmili se mladega bitja! Mari naj mene pobere smrt, ko me ni škoda, saj že z jedno nogo stojim v grobu.«

Ded, ki se je med tem vzbudil in pristopil, govoreč te besede, k bolnikovi postelji, položi svojo velo roko na snežno-belo a potno čelo dečkovo.

»Hu, hu, kako je to vroče; ko bi mu pokladali mrzle ovitke na glavo, znabiti bi ložje prestal.«

»Vse bi radi storili, samo ko bi se vedelo, kaj bi mu vendar pomagalo«, méni teta.

»Nič, vsa zdravila so nič; če je božja volja ozdravi, če ne, je vse zaman, le meni verujte.«

Duri se odpró in oče Klanec vstopi v sobo. Polagoma in po prstih stopa k svojemu sinu.

»Drejko, ali me poznaš, ali veš kdo sem?«

Ranjenec vprè oči v vprašujočega.

»Šepce? Ne, ne ti nisi Šepce, kje je on, zakaj ga ni k meni, in obljubil mi je, da prinese tudi samokres s seboj. Sinoči je streljal, posodil sem mu ga — ne — ne — oba sva streljala — da, v kamen — — a kje so oče, so hudi na-me?«

»Tukaj sem, tukaj, Drejko, kaj me res ne poznaš?«

»Ti — ti — si oče?« jeclja deček in izgubljeno zrè svojega roditelja.

In očetu se je vtrnila solza ter padla na tla, kjer je trepetal svitli solnčni žarek.

Klanec je ves čas že premišljeval, kako se je vendar ponesrečil sin. Da se je sam obstrelil, zdelo se mu je najbolj verjetno, toda motilo ga je govorjenje in blodnja sinova, kateri je neprenehoma govoril o Šepcu, o streljanju, o necem kamnu in še več družega.

Da bi se prepričal, kaj je vendar resnica, poslal je po Šepca in na kraj nesreče, če bi se morebiti dobil samokres tam. — A ker orožja ne dobé na kraju nesreče, sklepal je Klanec, da ga je morebiti vzel Šepce. Toda če ga je vzel, če je bil navzoč, zakaj ni prišel sem sporočit o strahoviti nezgodi? Čemu se je bal, kaj je mar on česa kriv?

Strašna misel! Klanec se je nehoté stresel, vstal in odšel iz sobe na dvorišče, da bi se oddahnil. Ta grozna misel ga je tako razburila, da ni čutil ne mraza, ne opazil hlapca Klemen, kateri je ves spehan baš prihajal domov.

»To ti je vse zaklekano, naj reče kdo, kar hoče. No, dve taki nesreči na jeden dan, kaj tacega še ni bilo, odkar svet stoji, tako gotovo, kakor bo jutri sv. Štefan, ki je tudi veliko trpel.«

»Glej ga vendar, kaj hodiš tako počasi, Klemen! Povej, kaj je, kje je Šepec?«

»Pustite me, jaz skoro ne vem, se mi li blede, ali je res: Šepec umira, če že ni izdihnil svoje duše.«

»Kaj praviš? Govôri vendar, govôri!«

Klemen potegne iz žepa velik rdeče pisan robec, si obriše obraz in pripoveduje:

»Tako vam pravim, kaj tacega pa še ne. Doma bolezen, tam pa skoro smrt.«

»Kje smrt, kje, odpri vendar usta, človeče!«

»No, veste kaj, oče Klanec, da bi me za plačilo pa še zmerjali, tega vendar ne zaslužim, saj sem sopihal gor na Mlako kakor nadušljiv konj v breg.«

Klanec je že nestrpno pričakoval, kaj mu pové Klemen, ki ni bil, kakor se vidi, posebno okreten ne pri delu ne pri govorjenju.

»Šepec je prišel sinoči domov, to se pravi, našli so ga pod oknom v omedlevici. Spravili so ga na gorko, a vročina se ga je lotila, in zdaj je slab, za smrt.«

»Pa kaj se mu je pripetilo? Kaj ni nič povedal?«

»Seveda je povedal, a ne vsega. Z Drejkom sta baje streljala in on ga je neki po nesreči obstrelil, se ustrašil, da so se mu celo možgani zmešali, in kaj vem, kaj še vse.«

»Torej on ga je, po nesreči, praviš?«

»Kakor je mati pravila, streljala sta v obcestni kamen, a po nesreči je krogla odletela v Drejka.«

»Čudno, čudno«, reče gospodar, ko ga pokliče teta.

»Pojdi sem, Drejko se že zaveda, rad bi te videl.«

Veselih korakov, a še veselejšega srca hiti oče po stopnjicah k sinu.

»Oh, oče, ali mi odpustite?«

»Odpustim ti vse, moj sin, samo, da ozdraviš.«

»In Šepcu?«

»Tudi njemu, tebi na ljubo. Ali je tudi on kriv?«

»Ne toliko, ko jaz«, reče s slabim glasom bolnik, zakaj govorjenje ga je zmučilo.

Zunaj se je pa slišal zvonček ta čas, in mali sprevod se je vil iz vasi. Duhovnik je nesel zadnjo popotnico — Šepcu.

O, ko bi bil vedel Drejko, komu jo nese!

Do kruha.

(Krájinska povest; spisal Angelar Zdénčan.)

I.

Bil je vroč poletni dan pred kakimi tridesetimi leti. Na krajinsko vas Pako se je uprlo žarno solnce z vso svojo silo: zelenje je ovenélo, in žito na polju se je tožno klanjalo pod pekočimi žarki nebeške luči. Na polju ni bilo videti živega človeka, kajti vročina je bila neznosna.

Paka ni veliko selo. Morebiti ima trideset številčk, več pač ne. Hiše so večjidel lesene in borne ter pričajo o revščini krajinskega ljudstva. Pačani se pečajo sicer marljivo s poljedelstvom, vendar kamenita zemlja ne more preživiti vseh prebivalcev. Zato odidejo možje v jeseni na tuje bodisi na Hrvaško v šume, bodisi na sever v cesarsko mesto Dunaj kostanj peč; na spomlad se pa zopet vrnejo domov. Tako so živeli Pačani borno in skromno takrat, ko se godí naša povest, takó živé tudi še dandanes.

Takrat je sedel na pragu svoje lesene kočé, ki je stala na koncu raztresene paške vasi, Brencljček in si podpiral z žuljavimi rokami osivelo glavo. Gledal je zamišljen na polje in z bridkostjo opazoval ovenélo naravo in od vročine razpokano zemljo. Slednjič je jel glasno vzdihovati in obžalovati svoj borni stan, ki je tako trudapoln, da se mora potiti dan za dnem od zore do mraka za svoj vsakdanji kruh. Blagroval je druge stanove, katerim se ni treba ukvarjati z motiko, koso ali plugom; ne v vročini, ne v dežju, ne v mrazu. Seveda ni pomislil, da imajo i drugi stanovi svoje težave in nadloge. Navadno sodi preprost človek le po zunanjem blesku.

Zazvonilo je poldne, in Brencljček je ravno polglasno molil angeljsko češčenje, ko iz šole priskače domov njegov sinek Jožek. Brencljček je bil že nekaj let sèm vdovec in je imel jedino tega sina in še jedno starejšo hčer, ki mu je gospodinjala. Ko zagleda sedaj oče svojega sina, pride mu nenavadna misel v glavo, kakor še nikoli poprej. Kaj, ko bi dal tega svojega sina v mesne šole? Skoro vstrašil se je sprva te misli, toda čim dalje jo je premišljeval, tem lepša se mu je dozdevala. Ne bo se treba sinu mučiti za vsakdanje življenje, ne bo mu treba te kamenite zemlje obdelovati, ne bo mu treba v potu svojega obraza črnega kruha jesti. In kateri oče ne skrbi za to, da bi izboljšal življenje svojemu sinu? Oj, blažena misel, a kako težko, dà, skoro nemogoče jo bo izvesti!

Ta borna lesena kočá, to zadolženo polje, te tresoče in od starosti onemogle roke pač ne bodo vzmogle velikih stroškov, katere zahteva drago šolanje. A katere zapreke ne premaga vroča očetova ljubezen do svojega otroka? Ona vse veruje, vse upa, vse pretrpí. Morebiti se dobí nekaj pomoči pri gospodu župniku, nekaj se doma priredí in pridobí, nekaj pa pri usmiljenih srcih Ljubljančanov. Saj je prečesto čul, da Ljubljančani radi pomorejo revežem

In oj krasna slika ko bo stopal čez nekaj let njegov sin v zlatem plašču pred oltar in poleg njega on sam, presrečni oče. Že sama ta

sreča bi stoterno poplačala vse prestale težave in trude. — Kaj pa Jožek? No, njega ni razveselila ta novica, katere misel sama je očeta tako vzradostila. Ne, ni si hotel misliti, da bi pustil to ljubo mu domovje, to prosto naravo, da bi se ločil od očeta, preljube sestre in tovarišev. Tudi šola mu ni ugajala. Saj je še v domači šoli, ki je malo poduka, večkrat se dolgočasil, še večkrat pa v bližnji gozd šel mesto v šolo. Seveda s tem pa ne trdim, da ni bil nadarjene glave, le zaduhla šolska soba mu ni ugajala, ki tudi mnogim takim malim ptičem še sedaj ne ugaja, kar seveda ni prav. Sedaj pa v Ljubljani dan na dan sedeti med čisto tujimi tovariši: ne, tega pa že ne. Zato je bil odločno proti temu, da bi šel v tuje šole.

Oče je dobro vedel, da niso trdni ti premislili sinovi, in je tudi vedel, kako mu jih bo izbil iz glave. Zato mu je smejé se, rekel: »Pomisli, Jožek! Kako dobro se ti bo tam godilo. Jedel boš meso in belo štruco, in videl boš toliko lepih in novih rečij, da ti ne bo nikoli dolgčas. Tovarišem se boš pa takoj privadil, in jaz bom tudi dostikrat prišel k tebi.«

Te očetove obljube so pa sina tudi mahoma premenile. Takoj je bil zadovoljen. Živa domišljija, s katero si je slikal vse mogoče in nemogoče stvari v mestu, ga je do cela prevzela. Spominjal se je, kako krasno je bilo o lanskem semnju na sv. Matevža dan v Ribnici. Gledal in gledal je nepremično lepo razobešeno in razstavljeno blago po trgu. Ni se mogel ločiti od nobene prodajalnice. Večkrat ga je oče zgubil, a lahko zopet našel, ker Jožek je bil še vedno pri tisti prodajalnici v lepe reči zaverovan, kjer ga je prej pustil oče. Seveda, če je bilo že v trgu tako lepo, kako mora šele biti v Ljubljani, o kateri je slišal, da je veliko lepša in večja nego Ribnica. Dà, dà, v Ljubljano hoče iti.

V Krajini ne ostane nobena stvar dolgo tajna. Zato se je kmalu razvedelo, da namerava Brenceljček svojega sina dati v mestne šole. Kmalu je zagrmelo po celi vasi:

»Brenceljčkov Jožek gré jeseni v šolo!«

II.

Kadar se vrši kak cerkveni shod v Krajini, je vse po koncu: staro in mlado hiti v taisto duhovnijo, da počasti svetnika, čegar god se baš slavi. A cerkveni shod je vsaj jedenkrat vsako leto gotovo, na Paki pa še nikdar ni bilo, odkar svet pomni, nikogar, ki bi bil šel v mestne šole. Zato se ni čuditi, da je bil ta glas za Pako bolj nenavaden, bolj zanimiv, kot oni o kakem shodu. Vsi Pačani so živo preresetavali, sedaj ob nedeljah pod vaško lipo, sedaj pri delu na senožetih in na polju, ali bo kdaj Brenceljčkov Jožek novo mašo pel, ali bo pa tako naredil, ko Hočevski Ljube, ki je šolo popustil in domov pribežal. Jedni so bili za Jožka, ker je tako bistro gledal in jim s tem upanje budil, da ni prazne glave, drugi so mu bili nasprotni, češ, ker doslej nobenega še na Paki ni bilo, on gotovo prvi ne bo.

Brenceljček se pa ni menil za vse te različne govorice, ampak je jel resno vse potrebno pripravljati, da dostojno odpelje svojega sina v megleno

Ljubljano. Sel je okrog sorodnikov, ki so obljubili pomagati mu pri šolanju. Seveda, Krajničan rad obljubi, a izpolniti vselej obljube le noče.

V nedeljo popoldne pa jo zavije Brenceljček s svojim sinom mimo paške lipe v župnišče. Vaški možje, ki so pod lipo stali in iz malih pip kadili, so gledali zadovoljno za odhajajočima, češ, kadar se mi razburimo, pa damo tudi kaj posebnega.

V Krajini imajo duhovniki veliko veljavo. Nobena imenitnejša stvar se ne izvrši brez njih svēta in odobravanja. Takrat je župnikoval na Paki gospod Peter Dobravec, vnet mož za lepoto cerkve in blaginjo svojega ljudstva. Čutil je globoko v srcu vse nadloge, ki tró njegove farane in skušal jim je pomagati.

Jako se je razveselil, ko je od Brenceljčka čul, da namerava poslati v šole svojega sina. Njegovo resno lice se je ujasnilo, in morda je že v duhu gledal, da bo i siromašna Krajina vzrla kedaj lepše dni, če jo bodo vzbudili njeni lastni sinovi.

»Prav imate, prav«, hiti gospod, »da hočete svojemu sinu pomagati do boljše sreče, kakor jo imate vi. Samo bolj se bo moral Jožek šole poprijeti, tukaj ga ni bilo dostikrat videti.«

»Seveda, kdo je vedel, da bo tako prišlo«, izgovarja oče sina, »jaz sem mislil, da za kmeta dovolj zna. Na mestne šole pa prej nisem mislil.«

»Ne, tudi kmet se mora sedaj bolj izobraževati«, pravi župnik, »ker zdaj so drugi časi. Vse napreduje, zato mora tudi kmet. Sicer pa ni zamujenega še ničesar. Le tam naj se vrlo uči, pa bo dobro. Imam prijatelja-sošolca v Ljubljani, v samostanu. Njemu bom pisal, da bo Jožek dobival hrano. Za stanovanje in obleko se bomo pa že še pomenili.«

Solze hvaležnosti je izvabila Brenceljčku ta dobrotljivost župnikova. Rad bi se gospodu zahvalil, toda besed ni mogel najti: v grlu so mu tičale, a zadušile so jih solze radosti in hvaležnosti. Poljubil je župniku roko, in hotel s tem izreči zahvalo; isto je storil pred odhodom i Jožek.

»Čez teden dnij se pa oglasite!« kliče gospod župnik v slovo. »Naredil bom potrebna pisanja in dobil odgovor od prijatelja iz Ljubljane.«

Pod lipo so pa vaščani nestrpno soseda pričakovali. Brenceljčkov jasni obraz je pričal, da je dobro opravil. Sedaj pa ni bilo nobenega nasprotnika, ki bi bil neprijazen Jožkovemu šolanju. Kajti, kar gospod odobré, potem se tisto mora brezdvomno izvršiti. Blagrovali so srečnega očeta, ki bo imel sina duhovnika, in malo, da se niso že priporočali za novo mašo.

Toliko moč ima na Paki župnikova beseda.

Noč je pala na Pako in nocoj objela le zadovoljna srca. Polovica ljudij je sanjala o novi maši, naš Jožek pa seveda o lepih rečeh, katere bo videl v Ljubljani.

(Dalje prihodnjic.)

Dobra srca.

Sedlá si konje Francek iskre,
Pa zida hiše in gradé,
A Minka v peč postavlja piskre,
Oh, lačna punica je vže!

In govoriti Francek jame:
„Da veš, strmela, Minka, boš,
Gradove bodem zidal same,
Ko velik, čvrst postanem mož.“

Ožetu, materi odkažem
Najlepša grada dva, da veš;
A z Jurčkom tudi ti, — ne lažem,
Gradič pričakovati smeš.“

Pa pravi Francku Minka mala:
„Grajščine meni treba ni,
Najrajše bi s teboj ostala,
Okusne kuhala jedi.“

Tako pač veter ne pripiše,
Kot Jurček vrata brž odprè,
Poruši Francku naglo hiše,
Prevrne Minki lonce vsè.

„Igrala se ne bosta sama,
Če nočeta na vrt z menoj!“
„Oj mama“, kliče Francek; „mama“,
Zakliče deklica takoj.

„Kaj kličeta, otroka moja,
In kaj pomeni ta ropot?
Ha, Jurček ti in roka tvoja
Nemiru zopet sta povod?“

In mati sežejo nad vrata
Po šibo. „Nikdar, nikdar več,
Oj mama zlata, mama zlata!“
Poredni veka sin proseč.

„Zakaj sva klicala?“ sestrica
Po strani Francku šepeta,
Solzé kropé obema lica,
Za Jurčka prosita oba.

St. pl. Orlovič.

Povesti iz avstrijske zgodovine.

(Piše Al. Stroj.)

XVIII.

Ferdinand I.

Cesar Ferdinand I. je bil silno milega in dobrega srca. Zgodovina ga naravnost imenuje »Dobrotnega«. Premnogokrat se je pokazala njegova blagosrčnost, posebno pa v tem-le dogodku.

Leto 1848. je bilo burno, vstajno leto, in cesar Ferdinand se ni več čutil varnega na Dunaju ter je šel na Tirolsko iskat zavetja.

Nastanil se je v glavnem mestu Inomostu in odtod je šel v razvedrilo rad na kak daljši izprehod (izlet) po krasni gorati deželi. Spremljal ga je navadno njegov brat, nadvojvoda Franc Karol s svojo družino.

Ob takem izprehodu se je pripeljal cesar Ferdinand 5. avgusta 1848 popoldne v vas Zirl. Odtod je šel peš proti gradu Fragensteinu, ki je bil že ob času Maksimilijana I. cesarska lastnina in zarad posebno ugodne lege jako číslan; sedaj je že razpadel.

Ko se cesar vrne z izprehoda v vas Zirl, ga že pričakuje ondotni gospod župnik. Nadvojvodinja Zofija namreč, žena nadvojvode Franca Karola, ter mati našega presvitlega cesarja, je bila že povedala vzvišenemu vladarju, da v vasi že več let leži neki hrom mladenič osamljen in brez pomoči. Ko je blagi cesar to zvedel, je sklenil obiskati mladeniča, in gospoda župnika so bili naprosili, naj bi slavni družbi pot kazal do mladeničeve kočé, ki je bila četrte ure oddaljena. Med potjo je pripovedoval častitljivi duhovnik, kako je bilo neizrečeno hudo hromemu bolniku, ker ni mogel cesarja Ferdinanda, dobrotljivega, videti z obličja v obličje. Kmalu se pokaže uborno stanovališče, in župnik véde preslavnega gosta v malo preprosto izbico, kjer je ležal mladi bolnik. Pa kako se zavzame častitljivi mašnik, ko zagleda uborno izbico vso napolnjeno z najvišjim osobjem — kakor cesarsko palačo! V čedni in snažni postelji, katero je bila že ob drugi priliki bolniku podarila preblaga gospa Zofija, je ležal na rokah in nogah ohromeli mladenič, pač usmiljenja vreden sirotej, a ves udan v voljo božjo. Ob zgglavju je stal cesarski domači zdravnik, na drugem koncu nadvojvodinja Zofija. Mladi principi, najvojvoda Frančišek Jožef, Karol Ludovik in šestletni Ludovik Viktor so bili tudi navzoči in so se sočutno ozirali na bolnega mladeniča; drugi prostor pa je napolnjevalo spremstvo vladarske gospóde. Cesar prime mladeniča za roko in mu nekaj časa zrè v blede obličje. Potlej pa mu reče z glasom prisrčne dobrotljivosti: »Le v Boga zaupajte in bodite prepričani, da Vas gotovo ne zapusti.«

»Bog poplačaj tisočkrat za to tolažbo!« zahvaljuje se bolnik s slabotnim in tresočim glasom. Cesar pa, usmiljen Samarijan, zapusti s svojim spremstvom, vidno ginjen, kraj bede in bolesti, in še lepša se mu dozdeva sedaj krasota tirolske dežele in njenega divnega gorovja.

Précej drugo jutro ukaže cesar Ferdinand iz Inomosta poslati tečnih jedil in obilnih daril bolnemu mladeniču v Zirl, kateri je v samotni sobici molil za cesarja, da bi ljubi Bog varoval njega in njegovo hišo v hudih viharjih, ki so v onih burnih dneh prekucije nevarno pretili tudi Avstriji.

Svetniki — ljubitelji in ljubljenci živalij.

(Po Fr. Lindenu priobčuje Jos. Volc.)

XX.

Ko si je bil sveti redovniški ustanovnik Benedikt († 543) pridobil že dokaj slave, jela je nekega moža, ki je živel v bližini svetnikovega stanovanja, močno nadlegovati zavist in nevoščljivost zaradi njegove slave. Ker pa se je zastoj trudil, da bi odvrnil srca drugih od sv. moža, izmisli si res satansko nakano. Po tedanji navadi pošlje sv. Benediktu v znak prijateljstva — kruh; v ta kruh pa je dal strupa. Sv. Benedikt pa je bil v svoji puščavi privadil k rokarja, da je vselej, ko je bilo čas jesti, priletel iskat svoj delež kruha. Svetnik podá krokarju kos darovanega kruha, — sam ga še ni nič pokusil — toda krokar široko zazijá, razpne peruti, kroka in teka okrog kruha, kakor bi hotel reči: »Jaz bi te že ubogal, pa ne morem.« Benedikt, ki je po višjem razsvitljenju spoznal, kaj je s tem kruhom, zapové krokarju, naj ga nese na tak kraj, kjer ga ne bo mogel nihče dobiti. Takoj ga odnese krokar, in se vrne šele čez tri ure ter vzame svojo navadno hrano iz svetnikove roke.

XXI.

Svetemu Medardu († 545 na Francoskem) je hotel nekoč tat ukrasti čebelni panj. Toda čebele se zaženó v tata in ga neprestano preganjajo, tako, da se končno zateče v svoji sili k sv. Medardu, poklekne predenj, spozná svoj zločin in ga prosi odpuščenja. Kakor bi čebele poznale svojega gospodarja, popustijo tata in leté nazaj v svoj panj; Medard pa odpusti skesanemu.

O drugi priliki je zloben človek istemu svetniku ukradel kravo na paši. Ker je pa imela žival zvonec za vratom, zamašil je tat zvonec s travo, češ, da bi ne bilo mogoče zaslediti ukradene krave. Srečno pride s tatvino domov in méni, da sedaj je varen; a glej, zvonec začne sam glasno zvončkati, in sicer povsod, kamorkoli ga je postavil ali položil, še takrat, če ga je zaprl v omaro. Sosedje so slišali in se čudili, češ, to zvonenje napoveduje kaj nenavadno imenitnega. Tatu pa se je tako vzbudila vest ob tem čudežnem zvončkanju, da je jokaje svoj greh povedal sosedom, ki so mu svetovali, naj sv. Medardu povrne ukradeno goved. Svetnik po svoji dobrotljivosti še obdari skesanega grešnika, da ne bi šel prazen domov.

Čmrlji.

(Obraz iz prirode. — Piše Stánon.)

III.

Preteklo je nekaj dnij.

Priroda se je oblekla v novo zeleno obleko. Radodarna pomlad ji je povila v sveže zelenje nebroj belih, rdečkastih, modrikastih in rmenkastih cvetov. Vse je vrelo na prosto, občudovat dragoceno krilo matere prirode. Celó solnce je ostajalo dlje časa na nebu in nepremično motrilo prebujeni svet pod seboj. Kraljevo solnce pa ni samo gledalo na prirodo, ampak pošiljalo je tudi svoje žarke na zemljo, drameč na dan vse stvarstvo.

Gorko je bilo, prav gorko.

Na novi čmrljev dom pod leskovim grmom so se ljubeznivo vsipali solnčni žarki. Gospodinji in kraljici matici je postajalo vroče v gorki hiši. Tako rada bi bila zletela na prosto, da bi se bila oddahnila in si potolažila glad, ki jo je že nadlegoval. Toda kot skrbna mati se ni ganila od zibelij svojih otrok. Rmenkaste celice so postajale namreč vedno bolj temne. Pričakovati je bilo vsaki čas, da se izležejo novi udje čmrljevega rodu — delavke. Teh je naša matica komaj pričakovala; zato se ni ganila od celic.

Slednjič je zapazila, da se nekaj giblje v njih. V ugodni solnčni toploti so se bile res izglele prve delavke. Kot majhni črvički so prilezle iz drobnih jajčec. Niso imele ne očij, ne rok in tudi nog ne. Saj jih tudi niso potrebovale. Ako so bile lačne, — in lakota jih je nadlegovala v jednomér — treba jim je bilo samo usta odpirati in sladki méd, s katerim so bile zibelke napolnjene, jim je tekel v usta. To je bilo življenje, kakor v Indiji Komandiji, kjer ljudem bajè pečena piščeta leté v usta.

Črvički so pridno jedli in rastle od dne do dne. — Slednjič so se naveličali jesti. Saj so pa tudi bili debeli, da so se kar svetili od maščobe. Začelo se jim je dremati, — od samih poedin so bili trudni. Snedeži! — Zato so si tkali nočno haljo iz tenkih svilnatih nitek, v katero so se zavili in — zaspali... Prirodoslovci bi rekli: zabubili so se.

Matica se je malo oddahnila od skrbi. Ker jo je glad vedno bolj opominjal, ostavila je spečo družinico in izletela iz doma. Nenavadno dobro ji je šel danes v slast sladki méd. Zadovoljno je brenčala in premišljevala, kako brezskrbno življenje jo čaka potem, ko vzraste novi zarod. Treba bo povečati hišo, sezidati več novih celic, prevleči stene v hiši s preprogo iz voska, in vsega tega dela se ona ne bo pritaknila. Samo nadzorovala in ukazovala bo. Srečni upi!

Mine pet dnij. — Rmene zibelke v čmrljevi hiši stojé z raztrganimi pokrovi — prazne. Iz malih črvičkov so postali čmrlji; pretrgali so odejo in prilezli na dan. Malo okorni so še, no, vendar jako pridno pomagajo pri delu. Ne imenujejo se zastonj delavke.

Mala čmrljeva hiša je pretesna novemu zarodu. Treba jo je razširiti. Prične se čas neumornega dela. Od zore do mraka prihajajo in odhajajo

delavke domov in od doma. Najprej popravijo raztrgane zibelke, v katerih so spale, napolnijo jih z médom ter se loté graditve novih celic. Delo jim gre urno od rok, kmalu stoji v hiši gruča celic, iz katerih se svetlika méd. Zadovoljna matica hodi od celice do celice in polaga vanje drobna jajčka.

Našemu rodu pod leskovim grmom je sreča nenavadno mila. V tihem zakotju ne iztakne nobena sovražna roka skromnega doma. Pač prinašajo delavke žalostne novice o sorodnih rodovih.

Tako je zadela zadnjič mnogobrojno čmrljevo družino na Kovačevi grivi grozna nesreča. Po noči, ko so trudne delavke mirno spale, samo matica je bdela, se je priklatila roparska lesica in je pohrustala vse satovje z delavkami vred. Le matica in tri delavke so si rešile s težavo življenje. — Na Primšarjevem omejku je gospodinjala znanka naše matice. Imela je dom dobro urejen, a premalo skrit. Zavohali so ga otroci, in sedaj nima miru pred njimi. Vsak dan ji razkopajo streho in posrkajo sleherno kapljo medú. Delavke so že trudne in čmrne vsled brezvspešnega dela.

Naša družina posluša s strahom te žalostne novice. Toda to ne odvrča nobenega nje uda od marljivosti. Marveč še vspešneje jim gre delo od rok.

Pomladansko solnce postaja od dné do dné toplejše. Poletje nastopa.

S prihodom poletja se oveseli naša družba tudi prirastka novih udov. Iz novih celic se namreč izležejo male matice. Iz teh vzrastejo pridne delavke, ki ležejo tudi jajčka v napolnjene celice.

Pravo življenje pa se razvije šele meseca avgusta, ko vstanejo iz celic velike matice in samci. — Sedaj je družina popolna. Kakih dvajset samic, deset samcev in cel roj delavk skrbi sedaj za blaginjo in srečo číslanega rodu pod leskovim grmom. In v tej družini ne počiva nihče. Celó samci, ki pri sorodnih bučelah samo lenarijo, delajo tukaj pridno od zore do mraka. Kamor greš v bližini, zapaziš kakega čmrlja iz naše rodovine. Največ se jih seveda muđi pri mrtvih koprivah za našo hišo, kjer smo že v začetku opazovali velikega samca — basista.

Poletje se bliža koncu. Čmrljev dom je prenapolnjen s satovjem. Toda marljivi delavci postajajo trudni. Sicer še izletavajo iz hiše, ali doma več ne skrbé za snago in red. Na nekaterih celicah se kaže plesen. Nesnažni, debeli črvi lazijo pod satovjem. Pozna se, da ni več spretne matične roke. Stara reva boleha v kotu in tarna. Vedno hujše ji je.

Zunaj postaja hladno. Mrzla burja piha in trga ormenelo listje raz drevje. Okoli poldneva še ogreje solnce otrplo naravo, a zjutraj in zvečer je hladno, oh, zelo hladno. — Počasi letajo trudne delavke od doma, a malokatera se še vrne. Silna burja jih pomeče na tla v mrzlo roso, kjer vsega hudega poginejo. Vedno bolj prazno in tiho je v čmrljevem domu. Slednjič se posloví i matica od sveta: osamljeni reví menda počí od žalosti srce.

Le kakih pet velikih matic še lazi v razdejanem domu. Tudi te se razidejo. Prva ostane doma, kjer se zarije globoko v zemljo, druge pa odleté in se poskrijejo po razpokah in duplinah, kjer otrpnejo, čakajoč pomladnega vstajenja.

Bog zná, koliko izmed njih jih bo spomladi začelo novo življenje, koliko jih bo ugonobila mrzla zima.

Rokodelci.

3. Dimnikar.

(Otroci bežé pred dimnikarjem:)

Glejte ga, glejte ga, sajavec gre,
Tanke kot pajek ima noge,
Tanke noge, pa črn obraz,
Hu, kako to plaši nas!

(Dimnikar nastopi:)

Po vasi, — v okolici celi
Otroci pred mano bežé,
„Bavbav gre, bavbav gre“, v zibelí
Kremžljivčke strašijo žené.
Dojenčki, otroci, kak človek sem jaz,
Da s tako navdajam bojznejšo vas?
Po dimnikih plezam,
Kjer polno je saj,
Tam praskam, tam drezam
S strgačo, da kaj.
Če ogenj, petelin rudeči,
Pokaže kateri se krat,

Jaz prvi na strehi goreči
Lovim ga in davim za vrat.
Če dim me vse leto kadí,
Če rijem po sajah vse dni,
Kaj čuda-li, da sem oduren,
Da črn kot na grebi sem muren?
Kdo bi zato se mi vmikal, ljudje,
Saj čisto, pošteno je moje srce?
Kdor v svilo preveč se oblačí,
Le obraz si mije lepo,
Ta v srcu je često drugači,
Ta v srcu je črn kot — peklo!

St. pl. Orlovič.

T a t.

(Po resnični dogodbi.)

Duškova družina je stanovala v drugem nadstropju velike hiše na morskarskem trgu. Oče je bil uradnik in tičal dan za dnevom v zaduhli pisarni. Zato ni čuda, da si je ob nedeljah rad pripravil kak izlet na kmete, in družina se je vedno veselila teh izletov.

Bilo je meseca rožnega cveta. Lep nedeljski popoldan se je razgrinjal pred človekom in vse je hitelo iz mesta vživat naravno lepoto in dihat sveži

zrak mej smrekovimi in borovimi gozdi. Kako bi tak dan ostal doma gospod Dušek?

Vsa njegova družina z deklo vred je zapustila takoj po obedu mestno zidovje ter korakala lahnimi koraki proti bližnjemu gozdiču in odtod na čašo dobrega vinca, črnega kruha in kislega mleka za otroke. A kadar je gospod Dušek odpotoval, ni pozabil nikdar oken svoje sobe odpreti do kraja. Za čist zrak je bil silno vnet in celo v pisarni je pokazal v najhujši zimi v tem oziru svojo neupogljivo odločnost nasproti drugim uradnikom. Zato nam ni treba povdarjati, da je gospod Dušek ukazal pred odhodom vsa okna na trg odpreti, da bode on in njegova družina zvečer dihala svež zrak, kakoršnega so ves popoldan uživali v tolikanj obilni meri.

Hitro je minul popoldan v gozdiču in na vrtu gostilne pri »kislem mleku«. Veselja polni so se Duškovi vračali domov, prepričani, da še ni bilo nikdar tako prijetno pri »kislem mleku«, kakor tisti dan.

Že je bila ura odbila devet, ko stopajo Duškovi drug za drugim po stopnicah v živem pomenku. Najmlajše dete je spalo v deklinem naročju, dva dečka sta se menila o igrah na travniku pri gozdiču, večja deklica je pripovedovala bratu, kako lepo se vidi z vinske gorice na mesto, mati je dekli nekaj naročala, oče pa je hvalil pristno kapljico poštenega krčmarja.

Najprvo je gospa Duškova odprla vrata in stopila v svojo sobo. Komaj pa se dobro prestopi po sobi, silno zakriči, da se vsi drugi zunaj začujeno spogledajo in dete v naročju se je vzbudilo. Vsi tekó v materino sobo in s prestrašenimi obrazi zagledajo mater na tleh čepeti.

»Kaj je, mamica, ljuba naša mamica?« kličejo vsi nategoma in dvigajo ženo s tal.

»Tat, tat je v hiši!« odgovori gospa Duškova, ki se je hitro zavédla.

»Kje je, mama?« povprašujejo strahoma vsi hkrati.

»Tam-le leži klobuk«, reče mati in pokaže na pokrivalo, ki je res prevrneno ležalo na sredi sebe ob oknih.

Hipoma so bili vsi preverjeni, da je res tat v sobi in da je na begu izgubil svoj klobuk. In zdajci se je začela gonja na tata. Najprej zapró okna, da tat ne skoči skozi okno na trg. Oče in starejši sin se postavita na stražo s palicama poleg vrat, mlajši sin pa je tekel na vso sapo po redarje, kričoč jednomér: »Tatovi, tatovi!« Hčerka je zopet po hiši letala k raznim strankam in upila na ves glas: »Tatovi so pri nas, pomagajte!«

Na tak naskok je bila seveda hiša in soba gospe Duškove kmalu obkoljena z veliko gručo gledalcev in pomagačev. Ljudij se je kar trlo pred hišo in po dvorišču in naposled je prihitela tudi mestna straža. Preiskali so vso hišo, a naposled vender niso ničesar iztahnili. Zato so uganili tako, da je tat najbrže ušel.

Že se ljudje začnó razhajati, kar se pokaže na licu mesta golorok in gologlav mož pri štiridesetih letih in vpije: »Moja žena mi hoče zavdati!« Redarji ga takoj obstopijo in izprašujejo marsikaj, a mož je divje gledal in ponavljal jednomer gori navedene besede. Kar skoči jeden izmej redarjev po najdeni klobuk ter ga pomeri na glavo neznanežnu možu.

Klobuk se mu je prilegel in takoj je bila sodba sklenjena: Tata imamo! Ženó ga na policijo, dasi se je mož branil. Tam ga spoznajo, da je delavec Čistek pri podjetniku za snaženje stranišč. Ker pa je le svojo trdil in niso mogli ničesar izvedeti iz njega, spoznali so ga za neumnega in dejali v zapor. Drugi dan so sklenili odvesti ga domov k njegovi ženi.

Ženo najdejo doma. Revica je jokala.

»Kaj je z vami in vašim možem?« povpraša jo komisar.

»Oh, moj mož si domišlja, da mu hočem zavdati. Resnica pa je ta: Našel je v prazni posodi to-le sklenico in na um mu je prišlo nakrat, da je vsebina dober lek zoper zobobol. Zato je kanil te tekočine iz sklenice svojemu sinu na zob. Poglejte na posteljo. Tam-le leži ljubi sin, glava mu je zatekla in znoreti hoče. A tudi sebi je mož namazal jezik s tisto tekočino in tako je jel noretí. Uh, jaz nesrečnica!« vzdihnila in končala je uboga žena svojo zgodbo.

Pomilovaje je komisar odvedel moža v blaznico. Predno pa se je poslovil od nesrečne delavčeve žene, popraša jo, kazaje klobuk:

»Ali je ta klobuk vašega moža?«

»Ni mojega moža«, odvrne Čistkovka, pač pa se mi zdi, da je klobuk soseda Farkola. Vsaj fanta njegovega sem videla v takem klobuku okrog hoditi.

Komisija se je obrnila do soseda Farkola. Tam so dognali takoj, da je klobuk Farkolovega Frica. Z jokajočim glasom je sam povedal:

»Včeraj popoldne smo se igrali na mokarskem trgu. Metali smo svoje klobuke kvišku ter se skušali, kdo ga više vrže? Ko pa jaz zaženem kvišku svoj klobuk, zletel je po nesreči skozi odprto okno Duškovega stanovanja.«

Kolikokrat Fric ni kosila dobil za svoje norčije, ne morem povedati, ker mi ni hotel razodeti. Tistega klobuka pa nič rad ne nosi, ker ga vedno spominja na domišljanega »tata«, in težko čaka, da bi mu oče kupili nov klobuk.

Duškovi pa od tistih dôb vselej okna zapró, kadar gredó vsi z doma.

P. Bohinjec.

Zakaj bi ne pel?

Po trati zeleni
Pastirček skakljá
In poje veselo
V radósti srcá.

Zakaj li ne pel bi
In se radovál?
Saj tuge pozemske
Še ni izpoznál.

Pastirček, le pevaj
In bodí vesel:
Čaz sreče ti klije —
Zakaj bi ne pel?

A. P.

LISTJE IN CVETJE.

Iz mojega spisovnika.

(Priobčil Ant. Maier.)

5. Erazem Predjamski.

Pod Nanosom na Notranjskem stoji Predjamski grad. V njem je živel pred 400 leti Erazem Lueger. Ta je ropal s svojimi vojniki po vsi Notranjski. Ker je bil tudi cesarjev nasprotnik, dobil je stotnik Ravbar ukaz, da dobi Erazma živega ali mrtvega. Predjamski grad pa je bil nedostopen in nepremagljiv. Ravbar ga oblega s svojimi vojaki. Ukrotiti je hotel z lakoto razbojnega viteza. Erazem pa je dobival živež iz vipavske doline po skritem podzemeljskem hodniku. Jeden izmed Erazmovih hlapcev pa je izdal svojega gospoda. Pokazal je sovražniku skalo, pod katero je Erazem vsak večer zahajal. Na dogovorjeno znamenje ustrelé oblegovalci s topovi na to skalo. Skala se razkruši in ubije nesrečnega Erazma.

Rešitev „akrostihona“ v 9. številki:

Anton, Martin Slomšek.

Prav so rožili: Faturjev Ivanko na Rakeku; Preglej Pepica, učenka IV. razr. v Metliki; Osana Tilka in Milka, učenki pri sv. Duhu nad Krškim; Novak Pavla v Idriji; Zorko Franjo, tretješolec v Ljubljani; Korent Antonija, učenka IV. razr. v Žalcu; Petek Milan, učenec meščanske šole v Gradcu; Kresnik Josipa, učenka III. razr. v Žalcu.

Odgovor na vprašanji v zadnjem listu:

24. Otroci in ženske imajo višji ali tanjši glas zato, ker so pri otrocih in ženskah glasotvornice v grlu krajši kakor pri možkih; viso-

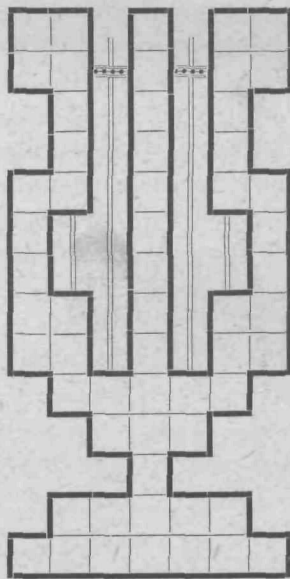
čina glasa pa ni le odvisna od napetosti, marveč tudi od dolžine glasotvorne kožice.

25. Listi mnogih rastlin imajo zato prijeten vonj, ker iz posebnih žlez izhlapevajo etersko olje, katero proizvzroča tako vonjavo. Posebno listi ustnatic imajo na spodnji strani take žleze; pri brezi in jelši pa se po vsem listu nahajajo omenjene žleze.

Naloga.

(Priobčil Cid Em Nafr.)

Teh-le šestindvajset zlogov: blo, éi, de, ga, gar, i, i, je, ka, ka, ka, ka, lan, le, len, men, muc, na, o, pra, sa, sem, sra, ta, tan, u — postavi tako v vodoravne vrste tu naslikane lire, da dobiš izraze spodaj stoječega pomena; srednja vrsta nizzdoli pové ime imenitnega glasbenega zavoda.

1. huda bolezen,	8. ptič velekľjun,
2. gozdna žival,	9. rudnina,
3. koristna rastlina,	10. mesto na Českem,
4. žuželka,	11. vrtna hišica,
5. del drevesa,	12. samoglasnik,
6. Noetov sin,	13. mlada mačka,
7. dotok Donave,	14. berilo.

(Odgonetka in imena rešilcev v prihodnjem listu.)

„Vrtec“ izhaja 1. dné vsacega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 2 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 30 kr. — Uredništvo in upravnistvo sv. Petra cesta št. 76, v Ljubljani.